

Samen leven in Fryslân

Het perspectief van
verschillende
bevolkingsgroepen

Planbureau
Fryslân

06/10/2026

Inhoud

Samenvatting	3
De omgang tussen verschillende groepen in Fryslân	3
Kleinere bevolkingsgroepen in Fryslân	3
1 Inleiding	5
2 Methode	6
3 De omgang tussen verschillende groepen in Fryslân	7
3.1 Persoonlijk contact tussen verschillende groepen	7
3.1.1 Persoonlijk contact in context	8
3.1.2 Verschillen tussen leeftijdsgroepen en door de tijd heen	9
3.2 Wrijving tussen groepen	10
4 Kleinere bevolkingsgroepen in Fryslân	13
4.1 Minderheidsgroepen in Fryslân	13
4.2 Ervaringen van inwoners uit een minderheidsgroep	15
4.3 Omgang met verschillen	16
5 Aanbevelingen	18
Literatuurlijst	19
Colofon	21
Bijlage 1: Contact en wrijving - uitsplitsingen per leeftijd	22
Bijlage 2: Vragenlijst Panel Fryslân april 2026	24

Samenvatting

De mienskip in Fryslân bestaat uit een groot aantal groepen mensen met verschillende kenmerken. Zo verschillen inwoners van Fryslân onder andere van elkaar wat betreft hun gezondheidssituatie, in welk land ze geboren zijn, hun seksuele oriëntatie en/of hun levensbeschouwing. Inwoners maken deel uit van meerdere groepen op basis van de kenmerken die ze bezitten. In dit rapport is onderzocht hoe verschillende groepen mensen in Fryslân met elkaar omgaan en wat de ervaringen zijn van inwoners die tot een minderheidsgroep worden gerekend.

De omgang tussen verschillende groepen in Fryslân

De mate van persoonlijk contact tussen groepen mensen die van elkaar verschillen varieert. Inwoners geven minder vaak aan persoonlijk contact te hebben met mensen met een andere lichamelijke gezondheidssituatie, een andere seksuele oriëntatie, mensen die geboren zijn in een ander land, met een andere geestelijke gezondheidssituatie of een ander genderoriëntatie.

De wrijving die inwoners zien tussen bepaalde groepen in Fryslân heeft vooral betrekking op groepen met en zonder migratieachtergrond, tussen groepen met verschillende politieke overtuigingen of verschillende religies, en transgender en niet-transgender mensen.

Jongeren hebben meer contact met mensen die van hen verschillen dan de oudere leeftijdsgroepen. Ook zien we dat jongeren vaker denken dat er sprake is van (zeer) veel wrijving tussen bevolkingsgroepen dan ouderen.

Een grote meerderheid van inwoners vindt dat de bestaande wrijving tussen groepen zou moeten veranderen. Men ziet dit in belangrijke mate als iets waar wij met zijn allen aan moeten bijdragen. Ook de lokale en landelijke overheid worden in dit opzicht veel genoemd, naast maatschappelijke instituties en de media.

Kleinere bevolkingsgroepen in Fryslân

Elf procent van de inwoners van Fryslân geeft aan dat ze het gevoel hebben dat anderen hen als onderdeel van een minderheidsgroep beschouwen.

Men voelt zich vooral gerekend tot een minderheidsgroep op grond van (wel of niet) Fries zijn/spreken, het hebben van fysieke en/of mentale beperkingen en het hebben van een bepaalde

religie/levensbeschouwing. Tegengestelde kenmerken worden als grond gegeven om tot een minderheidsgroep gerekend te worden. Zo beschouwen bijvoorbeeld zowel niet- als wel Friestaligen zich als een minderheid, en geven zowel mannen als vrouwen aan dat ze als een minderheidsgroep worden beschouwd.

Een deel van de inwoners die tot een minderheidsgroep wordt gerekend heeft negatieve ervaringen op grond hiervan. Het grootste deel hiervan heeft moeite met het beeld dat van de eigen minderheidsgroep(en) wordt gegeven in de media. Ruim een kwart ervaart belemmeringen in het deelnemen aan activiteiten die mensen in de eigen omgeving ondernemen en een vijfde voelt zich onprettig behandeld door anderen vanwege het behoren tot één of meer minderheidsgroepen. Landelijke cijfers laten zien dat ruim 1 op de 10 mensen zich in het afgelopen jaar gediscrimineerd heeft gevoeld.

Wel geeft ruim driekwart van de inwoners die tot een minderheidsgroep worden gerekend aan dat ze zelf goed kunnen omgaan met mensen die niet tot de eigen minderheidsgroep(en) behoren. Een flink deel (41%) is ook positief over hoe mensen in de eigen omgeving omgaan met mensen uit minderheidsgroepen. Deze percentages zijn gestegen ten opzichte van vijf jaar geleden.

Hoe groter de geografische schaal, hoe vaker inwoners het niet eens zijn met de stelling dat inwoners beter hebben leren omgaan met verschillen tussen mensen. Voor eigen wijk of dorp is men hier het minst vaak mee oneens, voor Fryslân vaker en voor Nederland wordt het vaakst aangegeven dat men niet vindt dat de omgang met verschillen verbeterd is. Men is het ook vaker oneens met deze stelling dan vijf jaar geleden. Inwoners die tot een minderheidsgroep worden gerekend zijn het beduidend vaker oneens met deze stelling dan inwoners die niet tot een minderheidsgroep worden gerekend.

1 Inleiding

Inwoners van Fryslân kunnen op talloze manieren van elkaar verschillen, bijvoorbeeld op basis van waar ze geboren zijn, hun gezondheidssituatie, het inkomen dat ze verdienen, hun seksuele oriëntatie en/of hun levensbeschouwing. Verschillen tussen inwoners kunnen een kracht zijn, maar kunnen problematisch worden wanneer daarop wordt gereageerd met intolerante opvattingen en gedragingen.

In de meest recente Burgerperspectieven geeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (2026) aan dat door 35 procent van de Nederlanders de manier waarop we samenleven wordt gezien als een probleem. Als voorbeeld hiervan noemen de meeste mensen ‘polarisatie’ in het algemeen, de verharding in de maatschappij en een gebrek aan wederzijds respect. Polarisatie leidt ertoe dat de verschillen tussen groepen in de samenleving versterkt worden, waardoor een verdeelde samenleving kan ontstaan waarin groepen gesegregeerd leven. De sociale cohesie komt daarmee onder druk te staan.

Dat verschillen tussen groepen in de samenleving versterkt kunnen worden laat bijvoorbeeld een recent rapport van het Trimbos Instituut en de Universiteit Utrecht (2026) zien. In 2025 is het aandeel jongens in het voortgezet onderwijs met een positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit ten opzichte van 2021 bijna gehalveerd (van 40 naar 22 procent). Bij meisjes is dit gedaald van 78 naar 51 procent.

Om meer inzicht te krijgen in de manier waarop verschillende groepen mensen samenleven in Fryslân, onderzoekt Planbureau Fryslân in dit rapport hoe het staat met de verhoudingen tussen verschillende bevolkingsgroepen in Fryslân. Er is aan de leden van Panel Fryslân gevraagd hoe zij kijken naar het contact dat zij hebben met verschillende groepen mensen in de samenleving in Fryslân. Ook is hen gevraagd of ze binnen de Friese gemeenschap tot een minderheidsgroep gerekend worden en zo ja, wat hun ervaringen op grond hiervan zijn. Door meer kennis over hoe verschillende bevolkingsgroepen met elkaar samenleven, kunnen relevante partijen hier actief op inspelen, zodat iedereen mee kan (blijven) doen en bijdragen aan de samenleving.

2 Methode

In de omnibusvragenlijst 2026 van Panel Fryslân, die is uitgezet in april 2026, zijn negen vragen gesteld aan leden van Panel Fryslân met betrekking tot verschillende bevolkingsgroepen. Deze vragen vormen de basis voor dit rapport (zie bijlage 2). 3.096 panelleden hebben de vragenlijst volledig ingevuld.

Panel Fryslân is een panel van Planbureau Fryslân, bestaande uit inwoners van Fryslân van 18 jaar en ouder. Ten tijde van de uitvraag bevatte Panel Fryslân ongeveer 8.000 inwoners. Met behulp van dit panel worden data verzameld waarmee uitspraken kunnen worden gedaan over de situatie van de Friese bevolking als geheel. Het panel is zo representatief mogelijk: leden worden geworven op basis van een aselechte steekproef bij de Friese gemeenten en na weging is het panel een representatieve afspiegeling van de bevolking wat betreft geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en corop-regio. Het panel is niet representatief voor alle kleinere bevolkingsgroepen in Fryslân, aangezien om privacyredenen vaak niet bekend is tot welke kleinere bevolkingsgroep mensen behoren en er vanwege de kleine omvang van de groep geen uitspraken gedaan kunnen worden over wat dit betekent voor deze kleinere bevolkingsgroep als geheel. Voor meer informatie over Panel Fryslân en de wervingsmethode, zie www.planbureau.frl/panelfryslan.

In 2021 heeft Planbureau Fryslân (2022a) een vragenlijst onder panelleden afgenomen waarin soortgelijke vragen werden gesteld als in de uitvraag van 2026. Hoewel de vraagstelling van de vragenlijst niet geheel hetzelfde is en de antwoorden dus niet één op één vergeleken kunnen worden, zijn ze wel gebruikt om een indicatie te geven van ontwikkelingen door de tijd.

Cijfers en toetsen op basis van data van Panel Fryslân in dit rapport zijn gewogen op geslacht, leeftijd, COROP-regio en opleidingsniveau als alle respondenten werden bekeken. Als er is gefocust op een subgroep waar geen ijkwaarden voor beschikbaar waren als het gaat om hun achtergrondkenmerken, zijn ongewogen data gebruikt. Verschillen tussen groepen in dit rapport zijn getoetst met Chi-kwadraattoetsen op basis van de kruistabellen van antwoorden ten opzichte van de groepsindeling. Ook deze toetsen zijn waar mogelijk gewogen. De gebruikte significantiedrempel was 5 procent.

Verder is er voor dit onderzoek gekeken naar bestaande data en literatuur.

3 De omgang tussen verschillende groepen in Fryslân

3.1 Persoonlijk contact tussen verschillende groepen

Contact tussen groepen kan onder bepaalde voorwaarden vooroordelen jegens elkaar verminderen (bijvoorbeeld Paluck, Green & Green, 2019) en kan daarmee effect hebben op hoe groepen zich tot elkaar verhouden. Daarom is gekeken naar het persoonlijk contact dat mensen uit verschillende groepen met elkaar hebben. Persoonlijk contact is hier gedefinieerd als een persoonlijke ontmoeting, of het hebben van telefonisch of schriftelijk contact (ook digitaal). Het gaat hierbij om contact dat regelmatig, dat wil zeggen vaker dan één keer per twee maanden, voorkomt.

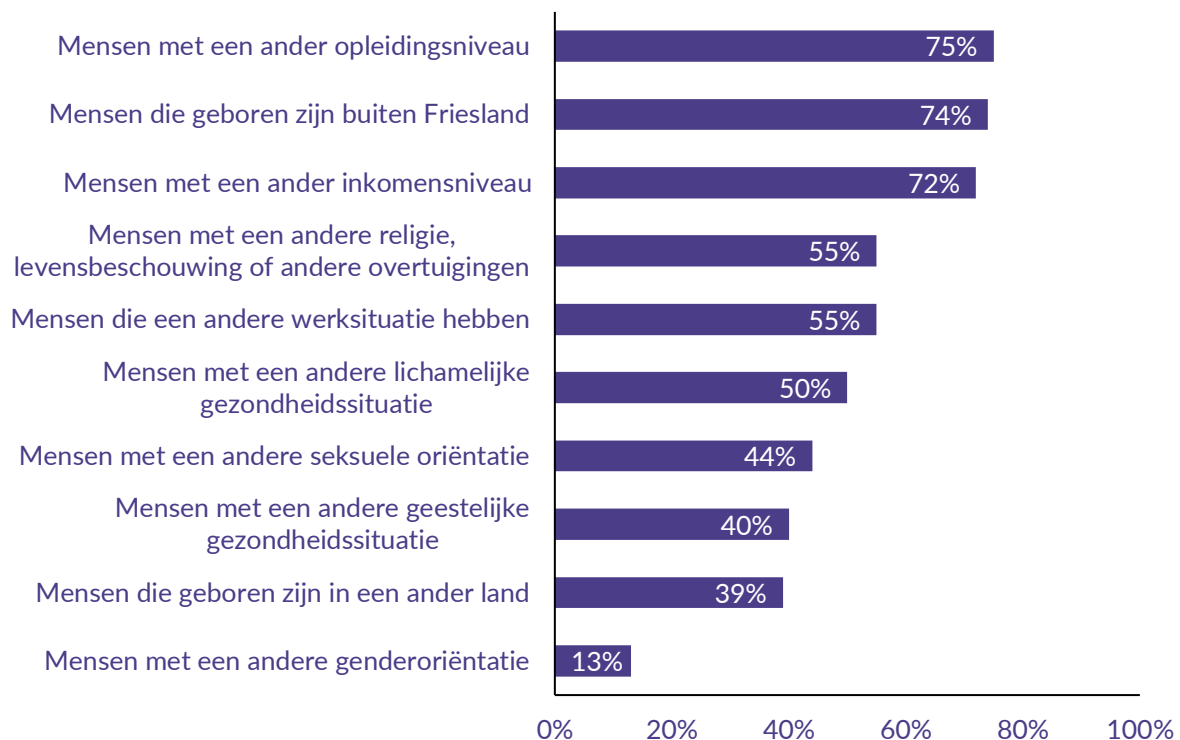
Bijna driekwart van de inwoners van Fryslân heeft regelmatig persoonlijk contact met mensen die een ander opleidingsniveau dan zichzelf hebben, die geboren zijn buiten Fryslân en/of een ander inkomensniveau hebben (figuur 1). De groepen waar men het minst persoonlijk contact mee heeft zijn mensen met een andere genderoriëntatie (13% van de inwoners heeft persoonlijk contact met deze groep), mensen die geboren zijn in een ander land (39%) en mensen met een andere geestelijke gezondheidssituatie (40%)¹. Deze cijfers sluiten een andere vorm van contact met deze groepen niet uit, bijvoorbeeld vanuit een professionele rol.

Ongeveer een even groot percentage mannen als vrouwen geeft aan contact te hebben met mensen met een ander opleidingsniveau, mensen die geboren zijn buiten Fryslân en mensen met een ander inkomensniveau. Bij de overige categorieën treffen we een verschil aan tussen mannen en vrouwen: het aandeel vrouwen dat zegt regelmatig contact te hebben met iemand uit deze categorieën ligt duidelijk hoger, variërend van 3 tot 12 procentpunt. Het grootste verschil treffen we aan bij het contact met mensen met een andere lichamelijke gezondheidssituatie². Om deze verschillen tussen mannen en vrouwen goed te kunnen duiden, is aanvullend onderzoek nodig.

¹ Mensen met een andere genderoriëntatie zijn bijvoorbeeld transgender personen. Mensen met een andere geestelijke gezondheidssituatie zijn bijvoorbeeld mensen met een depressie, angststoornis of zonder geestelijke klachten. Wat het 'andere' is, verschilt per respondent.

² Mensen met een andere lichamelijke gezondheidssituatie zijn bijvoorbeeld mensen met een chronische ziekte, lichamelijke beperking, of zonder lichamelijke gezondheidsproblemen.

Figuur 1. Percentage inwoners dat zegt regelmatig persoonlijk contact te hebben met mensen uit verschillende groepen, 2026 (n = 2993)³

3.1.1 Persoonlijk contact in context

Deze resultaten moeten geïnterpreteerd worden tegen de achtergrond dat de ene groep mensen groter is dan de ander en dat de kansen groter zijn om in contact te komen met iemand uit een grotere groep. De twee groepen waar men het minst contact mee heeft, zijn ook kleine groepen. Landelijke cijfers laten zien dat rond de 1,3 procent van de Nederlandse bevolking een andere genderoriëntatie heeft (Panteia, Movisie & Ipsos I&O, 2024) en 8,1 procent van de inwoners van Fryslân is in een ander land dan Nederland geboren (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026).

De kans op contact met bijvoorbeeld iemand met een ander opleidingsniveau of een ander inkomen is groter, al hangt dit wel af van het opleidingsniveau en de inkomensgroep. Zo zijn er bijvoorbeeld in Fryslân naar verhouding weinig mensen met een masterdiploma als hoogst behaalde diploma (7% van de inwoners, CBS, 2025a) en weinig mensen met een hoog inkomen (14 %, CBS 2025b).

³ Mensen met een andere werksituatie zijn bijvoorbeeld mensen die geen betaald werk hebben. Mensen met een andere seksuele oriëntatie zijn bijvoorbeeld mensen die homoseksueel of biseksueel zijn.

3.1.2 Verschillen tussen leeftijdsgroepen en door de tijd heen

We zien dat de resultaten anders zijn voor verschillende leeftijdsgroepen (voor een uitgebreide grafiek, zie bijlage 1, figuur 1). Een hoger percentage jongeren (18-35 jaar) heeft contact met mensen die van hen verschillen dan de oudere leeftijdsgroepen. Over het algemeen blijkt dat hoe hoger de leeftijdsgroep, hoe lager het aandeel dat aangeeft regelmatig contact te hebben met mensen die van hen verschillen. Voor drie van de tien categorieën geldt deze daling per leeftijd niet: voor mensen met een andere religie, levensbeschouwing of andere overtuigingen, voor mensen met een andere lichamelijke gezondheid en voor mensen die geboren zijn in een ander land. Voor de eerste twee categorieën zien we dat de verschillende leeftijdsgroepen daar veel dichter bij elkaar liggen. Bij de laatste categorie zien we dat vooral de groep van 65 jaar en ouder weinig contact heeft met mensen die geboren zijn in een ander land (tussen de 26-29%). Bij de leeftijdsgroepen onder de 65 jaar varieert dit van 43 tot 46 procent. Een goede verklaring voor deze verschillen vereist verder onderzoek.

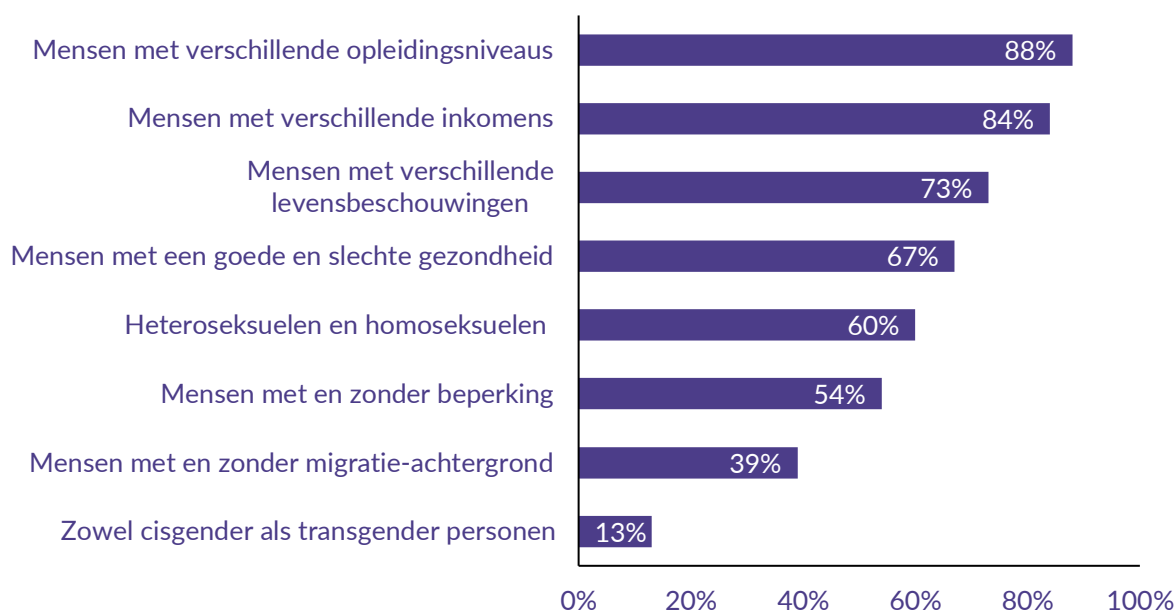
In het onderzoek naar inclusie en diversiteit uit 2021 (Planbureau Fryslân, 2022b) is een soortgelijke vraag gesteld over persoonlijk contact tussen groepen mensen aan de leden van Panel Fryslân. De formulering van de vraag is niet identiek aan die van 2026. In de uitvraag van 2021 wordt de frequentie van contact niet toegelicht en wordt niet gevraagd naar contact met inwoners die verschillen van de respondent zelf, maar expliciet naar verschillende groepen. Hierdoor kunnen antwoorden niet één op één vergeleken worden, maar kan wel een ruwe schets van de ontwikkelingen door de tijd heen gegeven worden. Zo komt de volgorde van de groepen waarmee men het meest contact heeft overeen.

We zien dat de percentages van het aandeel inwoners dat contact heeft met verschillende groepen in 2026 over het algemeen lager is dan in 2021 (figuur 2). Dit kan komen doordat in 2026 de frequentie van contact bij de vraag is toegevoegd, namelijk vaker dan één keer per twee maanden persoonlijk contact. Er is voor gekozen om dit te specificeren omdat het in 2021 gebruikte ‘regelmatic contact’ meer ruimte laat voor subjectieve interpretatie. De percentages voor contact met mensen die in een ander land geboren zijn⁴ en een andere genderoriëntatie hebben⁵ zijn voor beide jaren wel hetzelfde.

⁴ In de uitvraag van 2021 benoemd als: mensen met en zonder migratieachtergrond.

⁵ In 2021: zowel cisgender als transgenderpersonen.

Figuur 2. Percentage inwoners dat zegt regelmatig contact te hebben met mensen uit verschillende groepen, 2021 (n = 3089)

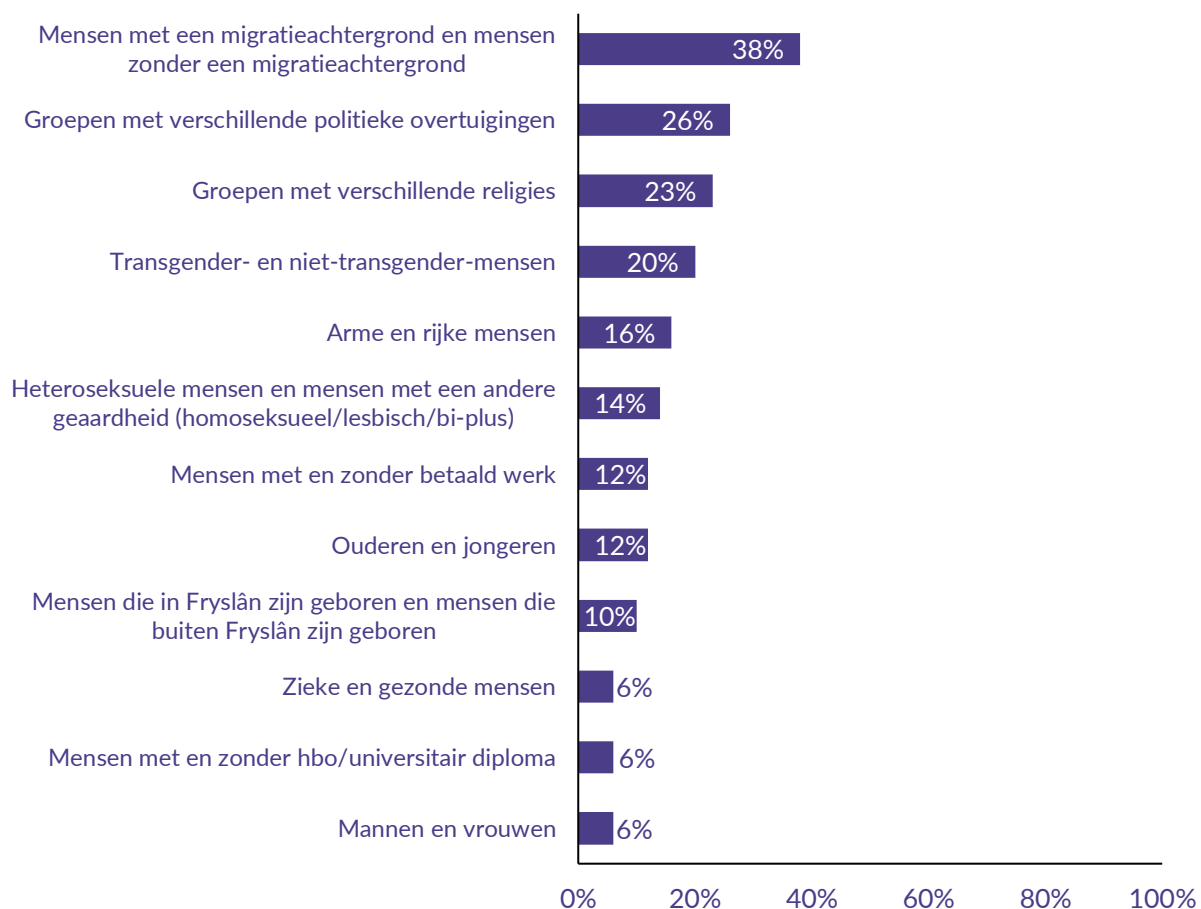

Concluderend kunnen we zeggen dat in 2026 gemiddeld de helft of minder van de inwoners persoonlijk contact heeft met mensen met een andere lichamelijke gezondheidssituatie, een andere seksuele oriëntatie, mensen die geboren zijn in een ander land, met een andere geestelijke gezondheidssituatie of een ander genderoriëntatie. Dit kan erop duiden dat wat persoonlijk contact betreft een deel van de inwoners (erg) gesegregeerd leeft van groepen van wie men op bepaalde gronden verschilt. Sociale cohesie kan hier negatief door beïnvloed worden. Zoals gezegd kan contact tussen groepen onder bepaalde voorwaarden vooroordelen jegens elkaar verminderen en kan het daarmee effect hebben op hoe groepen zich tot elkaar verhouden. In de volgende paragraaf kijken we naar de ervaren wrijving tussen verschillende bevolkingsgroepen in Fryslân.

3.2 Wrijving tussen groepen

Verschillen tussen bepaalde groepen mensen kunnen aanleiding geven tot het ontstaan van wrijving tussen deze groepen. Aan de inwoners is gevraagd in hoeverre zij denken dat er wel of niet sprake is van wrijving tussen bepaalde groepen of mensen in Fryslân (figuur 3). Zij geven aan dat zij denken dat de meeste wrijving plaatsvindt tussen mensen met en zonder een migratieachtergrond (38%), tussen groepen met verschillende politieke overtuigingen (27%), groepen met verschillende religies (23%) en transgender en niet-transgender mensen (20%).

Figuur 3. Percentage inwoners dat denkt dat er sprake is van (zeer) veel wrijving tussen de genoemde groep, 2026 (n = 2993)

Uitsplitsing naar leeftijdsgroepen laat zien dat jongeren bij de meeste groepen meer wrijving ervaren dan de andere leeftijdsgroepen. Uitzonderingen waarbij andere leeftijdsgroepen meer wrijving ervaren zijn tussen groepen met verschillende religies en tussen arme en rijke mensen. Naarmate de leeftijdscategorie hoger wordt, neemt het aandeel ‘weet ik niet/geen mening’ ook toe (zie bijlage 1, figuur 2, voor een uitgebreide grafiek). Deze verschillen bieden interessante aanknopingspunten voor verder (literatuur)onderzoek. Zo kunnen er bij jongeren specifieke factoren een rol spelen wat betreft de houding van groepen ten opzichte van elkaar, bijvoorbeeld omdat zij bij het ontwikkelen van een eigen identiteit groepen zoeken om zich mee te identificeren (Verwey-Jonker Instituut & Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Meer inzicht rondom de wrijving tussen groepen kan ook bereikt worden door verder te onderzoeken op welke gronden inwoners denken dat er (zeer) veel wrijving tussen bepaalde groepen bestaat.

Bijna 71 procent van de inwoners die heeft aangegeven dat er wrijving bestaat tussen bepaalde groepen mensen, vindt dat dit zou moeten veranderen (figuur 4).⁶ Men vindt vooral dat wij hier met

⁶ Er is hier niet gespecificeerd hoe deze verandering eruit zou moeten zien (meer of minder wrijving). Er kunnen dus respondenten zijn die willen dat er meer wrijving tussen groepen komt, al is dit minder waarschijnlijk.

zijn allen aan moeten bijdragen (86%). Ook ziet een groot aandeel een rol weggelegd voor de lokale overheid (58%), maatschappelijke instituties en de media (53%) en de landelijke overheid (52%).

Dat inwoners naast vooral ‘wij met zijn allen’ ook kijken naar de landelijke overheid en de lokale overheid is niet vreemd. De landelijke overheid richt zich regelmatig in haar beleid op het bevorderen van het samenleven van groepen mensen. Dit beleid varieert echter: zo werd in het akkoord van het ene kabinet hier een veel sterkere nadruk op gelegd dan dat van het andere kabinet. De lokale overheid voert ook beleid op dit gebied en richt zich daarbij vaak op de thema’s leefbaarheid en veiligheid, sociaal domein en burgerparticipatie (SCP, 2024). Ook maatschappelijke instituties vervullen hierin veelal een rol (bijvoorbeeld door middel van lesprogramma’s op scholen). Verder zien we verderop in dit rapport dat een deel van de inwoners die tot minderheidsgroepen worden gerekend, moeite heeft met het beeld dat van hun groep in de media wordt gegeven. Dit roept de vraag op hoe de beeldvorming van verschillende groepen in de media is en wat er zou kunnen veranderen.

Figuur 4. Percentage inwoners dat aangeeft van wie ze een bijdrage verwachten aan het veranderen van de wrijving tussen groepen in Fryslân, 2026 (n = 1117)

4 Kleinere bevolkingsgroepen in Fryslân

De bevolking van Fryslân bestaat uit verschillende groepen mensen. Speciale aandacht hierbij verdienen de kleinere bevolkingsgroepen, die in sommige gevallen worden aangeduid als minderheidsgroepen.

Er is geen eenduidige definitie voor wanneer een groep een minderheidsgroep is. De Verenigde Naties (United Nations, 1992) definieert een minderheidsgroep als een groep die kleiner is dan de helft van de bevolking en die afwijkt van de meerderheid door gemeenschappelijke kenmerken, zoals nationaliteit, etniciteit, geloofsovertuiging of taal. Amnesty International (2026) noemt ook seksualiteit, beperkingen en leeftijd als mogelijke kenmerken. De American Psychological Association (z.d.) definieert een minderheidsgroep als de groep die minder macht heeft dan de meerderheidsgroep.

Ook geeft de American Psychological Association aan dat de term minderheidsgroep gedateerd is en dat het de voorkeur geniet om deze niet meer te gebruiken. In de vragenlijst voor dit onderzoek is de term minderheidsgroep nog wel gebruikt. Om reden van consistentie zullen we deze term dan ook in dit rapport gebruiken.

Vanwege de vaak kleinere aantallen, aanwezige verschillen in kenmerken en/of verschillen in macht, lopen leden van minderheidsgroepen het risico om ongelijk behandeld te worden ten opzichte van leden van de meerderheidsgroep. Het is daarom van belang om te onderzoeken welke minderheidsgroepen in Fryslân aanwezig zijn en hoe leden van deze groepen zich bejegend voelen.

4.1 Minderheidsgroepen in Fryslân

Iets meer dan elf procent van de inwoners geeft aan het gevoel te hebben dat anderen hen tot een minderheidsgroep vinden behoren. Hierbij gaat het er dus om hoe men denkt door de ander gezien te worden.

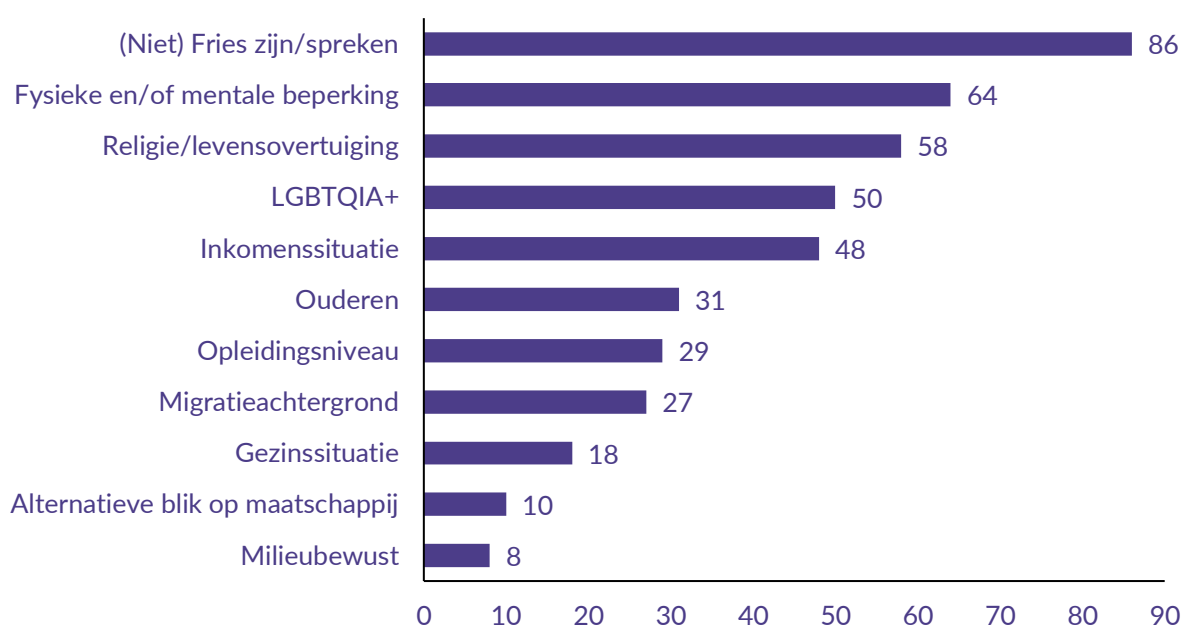
Door middel van een open vraag konden de inwoners aangeven tot welke minderheidsgroepen(en) zij denken dat anderen hen vinden behoren. De vraag is bewust in een open vorm gesteld om de groepen niet bij voorbaat vast te leggen, zodat de inwoners hun eigen ervaring konden delen. We kunnen niet uitsluiten dat er op basis van deze paneluitvraag minderheidsgroepen niet in beeld zijn gebracht, zoals inwoners die minder digitaal vaardig zijn. Op basis van de antwoorden van de inwoners konden 52 minderheidsgroepen worden geïdentificeerd. De groepen zijn vervolgens gecategoriseerd in elf categorieën. Groepen waarvan het totaal aantal kleiner is dan vijf zijn hier

buiten beschouwing gelaten, omdat op basis van die antwoorden geen algemene categorie gevormd kon worden.

De grootste minderheidsgroepen zijn gebaseerd rond Fries zijn/spreken, het hebben van fysieke en/of mentale beperkingen en religie/levensbeschouwing. Verder werden seksuele en/of genderoriëntatie genoemd, inkomen, oudere leeftijd, opleidingsniveau, migratieachtergrond, gezinssituatie en milieubewustzijn. Dit geeft een beeld van op welke gronden inwoners ervaren dat ze als anders worden gezien dan de meerderheid van de inwoners. Eén inwoner kan tot meerdere minderheidsgroepen gerekend worden.

Tegenovergestelde gronden kunnen een reden zijn om bij een minderheidsgroep te horen. Zowel ‘niet Fries zijn’ als ‘wel Fries zijn’ wordt gezien als grond om tot een minderheidsgroep te behoren. Dit geldt ook voor lager en hoger opgeleiden en het hebben van een hoog en laag inkomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er wisselende samenstellingen zijn van minder- en meerderheidsgroepen in bepaalde contexten in Fryslân.

Figuur 5. Aantal inwoners per categorie van minderheidsgroepen, (n=385)

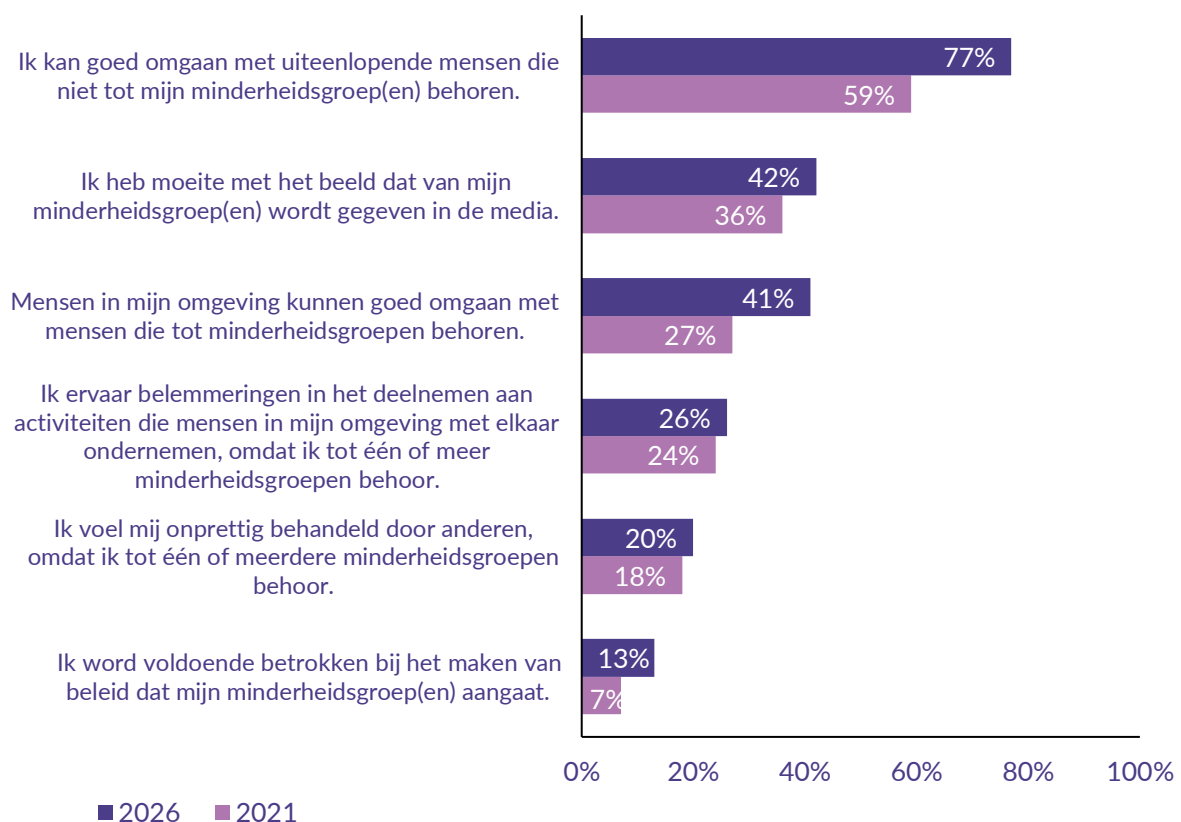

4.2 Ervaringen van inwoners uit een minderheidsgroep

Aan inwoners die aangaven dat anderen vinden dat ze tot een minderheidsgroep behoren is gevraagd naar hun ervaringen. Er is ze een aantal stellingen voorgelegd die een beeld schetsen van hoe het is om onderdeel te zijn van een minderheidsgroep. Dezelfde stellingen zijn ook in 2021 voorgelegd aan de leden van Panel Fryslân die aangaven dat anderen hen zien als lid van een minderheidsgroep (Planbureau Fryslân, 2022b).

Een hoger percentage inwoners dan in 2021 gaf aan goed om te kunnen gaan met mensen die niet tot hun minderheidsgroep(en) behoren, een stijging van bijna twintig procentpunt. Ook is er een stijging te zien in het aandeel inwoners dat aangeeft dat mensen in hun omgeving goed kunnen omgaan met mensen die tot minderheidsgroepen behoren, van 27 procent in 2021 naar 41 procent in 2026. Een hoger percentage gaf ook aan betrokken te worden bij beleid dat hun minderheidsgroep(en) aangaat, dit is dertien procent in 2026.

Figuur 6. Percentage inwoners die zeggen dat anderen hen tot een minderheid vinden behoren, die aangeven dat de stelling op hen van toepassing is.

Tegelijkertijd zien we dat een vijfde tot een kwart van de respondenten zich onprettig behandeld voelt door anderen en belemmeringen ervaart in het deelnemen aan activiteiten vanwege het behoren tot een minderheidsgroep. Een groter percentage (42%) heeft moeite met het beeld dat geschetst wordt in de media van de eigen minderheidsgroep. In 2021 gaf 36 procent nog aan hier moeite mee te hebben.

In het licht van deze cijfers is het interessant om te kijken naar cijfers over discriminatie van bepaalde groepen in Fryslân. De Monitor Discriminatie Noord-Nederland laat met vijf meldingen meer ten opzichte van 2024 een lichte stijging zien van het aantal meldingen bij het meldpunt van Discriminatie.nl (2024). In Fryslân ging het om 733 meldingen van discriminatie (Discriminatie.nl, 2025). Niet iedereen maakt melding van discriminatie. Landelijke cijfers laten zien dat 12 procent van de Nederlanders zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd heeft gevoeld (CBS, 2025c).

Inwoners kunnen tot meerdere minderheidsgroepen gerekend worden, bijvoorbeeld én vrouw zijn én in een ander land geboren zijn én een chronische ziekte hebben. Dit kan van invloed zijn op de kansen en uitdagingen die zij ervaren in de maatschappij en hen daardoor extra kwetsbaar maken. Dit wordt bijvoorbeeld in kaart gebracht in het diversiteitsvlechtwerk van Movisie (Movisie, 2026).

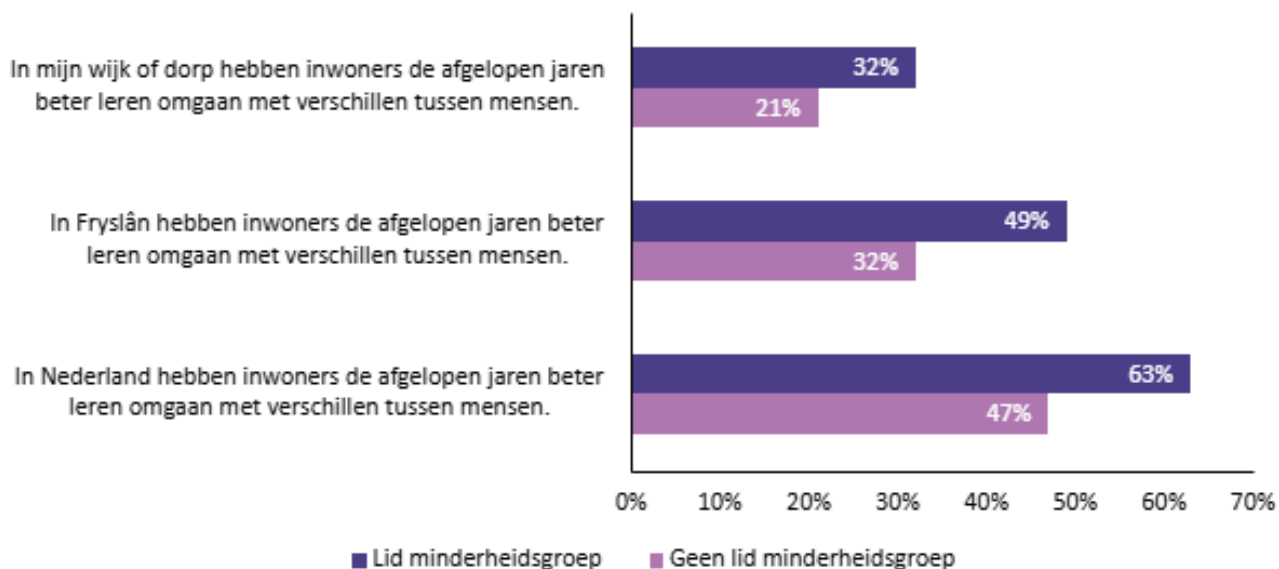
4.3 Omgang met verschillen

Fryslân bestaat uit inwoners die op allerlei manieren van elkaar verschillen. We hebben gekeken naar het persoonlijk contact tussen groepen die van elkaar verschillen, de ervaren wrijving tussen verschillende groepen en de ervaringen van mensen die gezien worden als deel van een minderheidsgroep. Afsluitend hebben we aan de leden van Panel Fryslân gevraagd of zij denken dat inwoners beter hebben leren omgaan met verschillen tussen mensen in de afgelopen jaren in hun dorp of wijk, in Fryslân en in Nederland. In figuur 7 wordt het percentage inwoners weergegeven dat het (helemaal) oneens is met deze stelling. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen inwoners die wel en niet als lid van een minderheidsgroep worden beschouwd.

Leden van minderheidsgroepen zijn het beduidend vaker (helemaal) oneens met de stelling dat inwoners beter hebben leren omgaan met verschillen tussen mensen. 32 procent is het (helemaal) oneens dat dit geldt voor het eigen dorp of de wijk, 49 procent is het hiermee oneens voor Fryslân en 63 procent voor Nederland. Voor zowel leden van een minderheidsgroep als van de niet-leden geldt dat men negatiever oordeelt over het beter leren omgaan met verschillen naarmate de geografisch

afstand toeneemt; men is minder negatief over de ontwikkeling in het eigen dorp of de wijk, dan op provinciaal of landelijk niveau.

Figuur 7. Percentage inwoners dat het (helemaal) oneens is 2026

In 2021 zijn dezelfde stellingen over Fryslân en Nederland ook voorgelegd aan de leden van Panel Fryslân (Planbureau Fryslân, 2022b). Als we hierbij kijken naar alle inwoners (al dan niet behorend tot een minderheidsgroep), dan zien we dat in 2021 een lager percentage inwoners het (helemaal) oneens was met de stelling dat inwoners beter hebben leren omgaan met verschillen tussen mensen in Fryslân (23%) en Nederland (32%). Deze percentages lagen voor alle inwoners samen in 2026 op respectievelijk 31 procent en 45 procent. Ten opzichte van vijf jaar geleden zien we dus een stijging van inwoners die vinden dat inwoners niet beter hebben leren omgaan met verschillen tussen mensen.

5 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek worden hieronder een aantal aanbevelingen gedaan die behulpzaam kunnen zijn voor het faciliteren van het samenleven van verschillende bevolkingsgroepen in Fryslân.

- Segregatie van of wrijving tussen groepen is niet wenselijk voor de sociale cohesie. Investeer in de ontmoeting van groepen waartussen vaak weinig persoonlijk contact bestaat en/of waartussen men denkt dat er sprake is van wrijving. Extra aandacht behoeven mensen met verschillende geboortelanden en mensen met een verschillende genderoriëntatie: tussen deze groepen is én weinig persoonlijk contact én denkt men relatief vaker dat er sprake is van wrijving.
- Heb hierbij oog voor de verschillen tussen leeftijdsgroepen. Naarmate de leeftijd toeneemt hebben mensen steeds minder regelmatig persoonlijk contact met de meeste groepen die van hen verschillen. Verder zien we dat hoe jonger de inwoner, hoe meer wrijving deze over het algemeen ervaart tussen verschillende bevolkingsgroepen.
- Een grote meerderheid van de inwoners ziet een rol voor zichzelf met anderen ('wij met zijn allen') om de ervaren wrijving tussen de verschillende groepen te veranderen. Faciliteer deze rol waar mogelijk.
- Wees bewust dat inwoners eveneens verwachtingen hebben ten aanzien van formele organisaties om de ervaren wrijving te veranderen. Dit betreft vooral de lokale en landelijke overheid, maatschappelijke instituties en de media.
- Heb er oog voor dat inwoners op heel verschillende, en soms tegengestelde, gronden kunnen ervaren dat zij tot een minderheidsgroep worden gerekend. Zo zijn er inwoners die het gevoel hebben door anderen tot een minderheidsgroep gerekend te worden omdat ze Fries zijn/spreken en inwoners die dat gevoel hebben omdat ze *niet* Fries zijn/spreken.
- Inwoners kunnen tot meerdere minderheidsgroepen behoren. Houd er rekening mee dat mogelijke nadelige effecten van het behoren tot een minderheidsgroep deze inwoners extra kwetsbaar kan maken.
- Een deel van de inwoners die tot een minderheidsgroep behoort, heeft op grond hiervan negatieve ervaringen met berichtgeving in de media, deelname aan activiteiten en hoe ze behandeld worden door anderen. Aandacht hiervoor en beleid hierop is en blijft nodig.
- Betrek inwoners die onderdeel zijn van een minderheidsgroep bij het maken van beleid dat de eigen minderheidsgroep(en) aangaat. Slechts een klein deel van deze inwoners vindt dat ze momenteel voldoende betrokken worden.

Literatuurlijst

- American Psychological Association. (z.d). *Dictionary*. Geraadpleegd op 27 augustus 2026, van <https://dictionary.apa.org/minority-group>
- Amnesty International. (2026). *Minderheden en mensenrechten*. <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/minderheden-en-mensenrechten>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025a). *Bevolking: hoogst behaald onderwijsniveau en regio*. [https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85525NED/table?searchKeywords=inkomen%20zuid west-friesland](https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85525NED/table?searchKeywords=inkomen%20zuid%20west-friesland)
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025b). *Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek IIV*.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025c). *Veiligheidsmonitor 2025*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2026/veiligheidsmonitor-2025/4-respectloos-gedrag-en-discriminatie>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026). *Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio*. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85458NED/table?ts=1785223297523>
- De Looze, M., Kapitein, M., van Dorsselaer, S., Rombouts, M., Baams, L., Geurts, S., de Lange, A., Monshouwer, K., Peeters, M., Schenk, L., van den Eijnden, R., & Stevens, G. (2026). *HBSC 2025. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht en Trimbos-instituut.
- Discriminatie.nl. (2024). *Monitor Discriminatie 2024 Noord-Nederland*. <https://discriminatie.nl/fryslan/2025/04/24/monitor-discriminatie-2024-noord-nederland-gepubliceerd/>
- Discriminatie.nl Fryslân. (2025). *Actueel: Jaarcijfers 2025*. <https://discriminatie.nl/fryslan/actueel/>
- Movisie. (2026). *Diversiteitsvlechtwerk: intersectionaliteit toepassen in beleid en praktijk*. <https://www.movisie.nl/publicatie/diversiteitsvlechtwerk#Intersectionaliteit>
- Paluck, E. L., Green, S. A., & Green, D. P. (2019). *The contact hypothesis re-evaluated*. Behavioural Public Policy, 3(2), 129–158. doi:10.1017/bpp.2018.25
- Panteia, Movisie & Ipsos I&O. (2024). *Lhbtqi+-monitor 2024*. Zoetermeer: Panteia.
- Planbureau Fryslân. (2022a). *Ervaring met diversiteit en inclusie in Fryslân*. <https://planbureau.frl/wp-content/uploads/2022/08/20220822-Publicatie-Diversiteit-en-inclusie-fryslan.pdf?x80738>
- Planbureau Fryslân. (2022b). *Resultaten Panel Fryslân. 'Betrokkenheid en verschil in Fryslân.'* <https://planbureau.frl/wp-content/uploads/2022/08/220817-Bijlage-factsheet-paneluitvraag-Betrokkenheid-en-verschil-in-Frysla%CC%82n.pdf?x80738>
- SCP. (2024). *Factsheet Sociale cohesie in beleid*. <https://www.scp.nl/documenten/2024/06/05/factsheet-sociale-cohesie-in-beleid>

- SCP. (2026). *Burgerperspectieven 2026 bericht 2 De stemming*.
<https://www.scp.nl/documenten/2026/06/23/burgerperspectieven-bericht-2-2026-de-stemming>
- United Nations. (1992). *United Nations Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-rights-persons-belonging-national-or-ethnic>
- Verwey-Jonker Instituut & Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Jongeren en polarisatie: verkenning naar polarisatie waarbij jongeren zijn betrokken en gehanteerde werkwijzen om hier mee om te gaan*. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Jongeren-en-polarisatie.pdf>

Colofon

“Samenleven in Fryslân”
is een uitgave van Planbureau Fryslân.

Auteurs

Mandy Bosma, Mirre van der Meer,
Elle Franzky

Met medewerking van

Siebre Kooistra, Ymko
Braaksma, Chaïm la Roi, Jolijn
Hutjes en Maaïke Bonnema

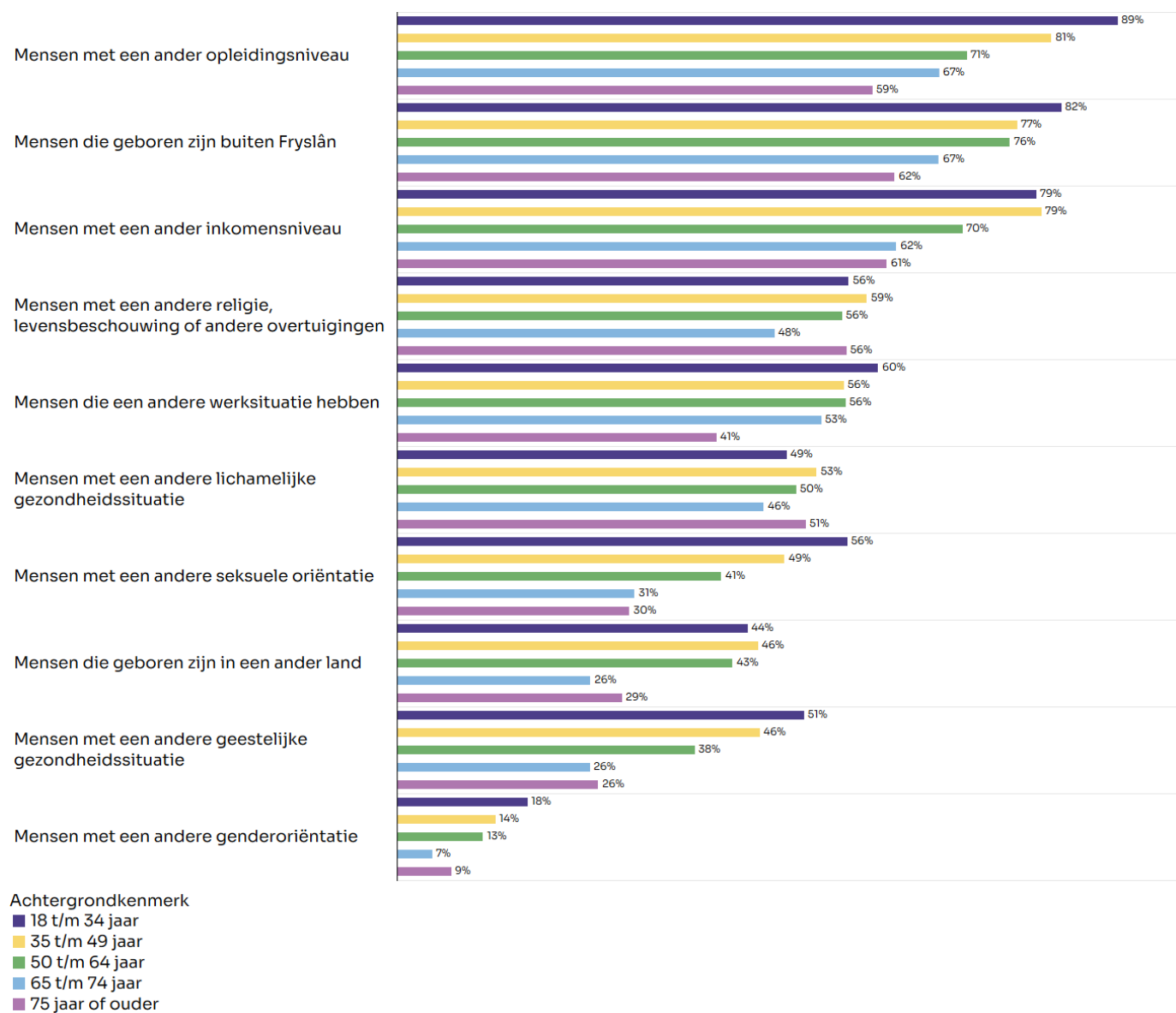
Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden

(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

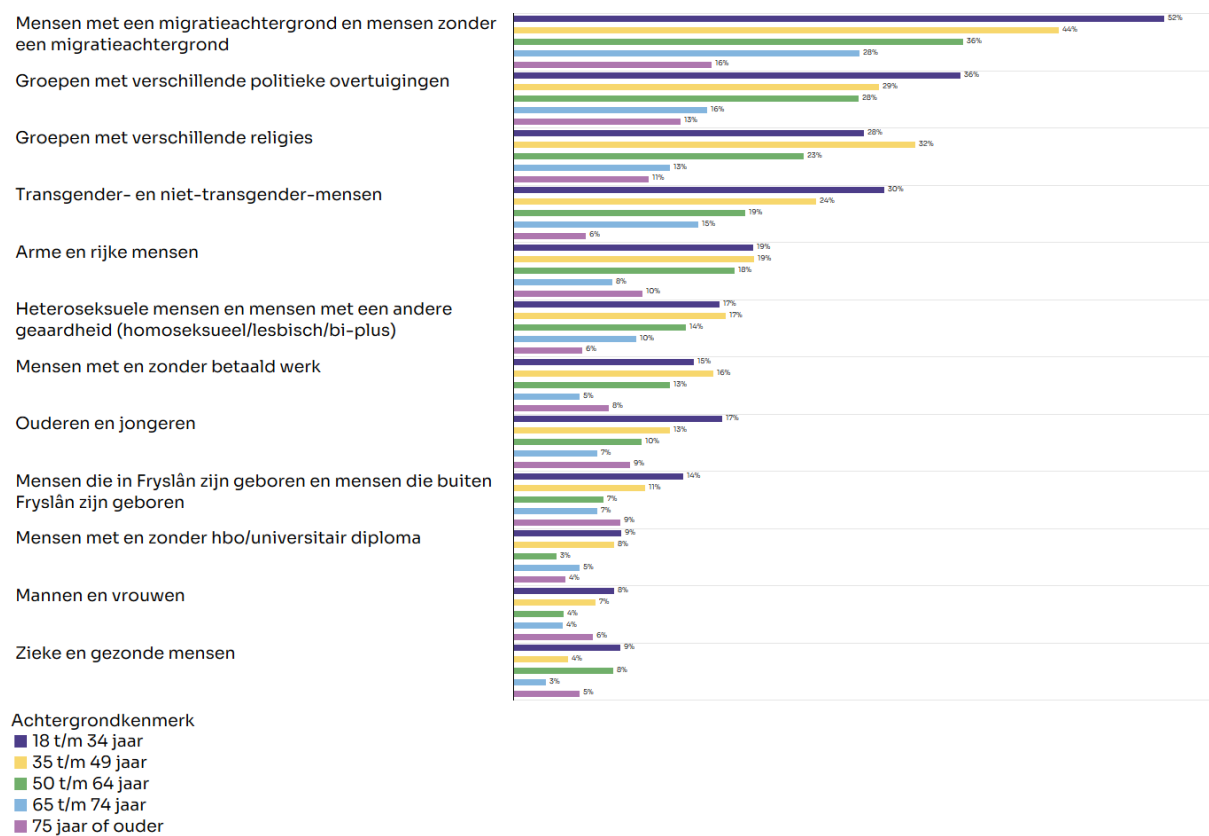
Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door de provincie Fryslân.

Bijlage 1: Contact en wrijving - uitsplitsingen per leeftijd

Figuur 1. Percentage inwoners dat zegt regelmatig contact te hebben met mensen uit verschillende groepen, uitgesplitst naar leeftijd, 2026 (n = 2993)

Figuur 2. Percentage inwoners dat denkt dat er sprake is van (zeer) veel wrijving tussen de genoemde groep, uitgesplitst naar leeftijd, 2026 (n = 2993)

Bijlage 2: Vragenlijst Panel Fryslân april 2026

Intro: De volgende vragen gaan over contact met mensen uit andere groepen. We zijn benieuwd of u regelmatig persoonlijk contact heeft met mensen die van u verschillen. Persoonlijk contact is bijvoorbeeld een persoonlijke ontmoeting, telefonisch of schriftelijk contact (ook via e-mail, sms of chat).

V1: Welke uitspraken zijn op u van toepassing?

(Meer dan één antwoord mogelijk)

Ik heb regelmatig (vaker dan één keer per twee maanden) persoonlijk contact met mensen...

- ☐ ... met een ander opleidingsniveau
- ☐ ... met een ander inkomensniveau
- ☐ ... met een andere religie, levensbeschouwing of andere overtuigingen
- ☐ ... die een andere werksituatie hebben
- ☐ *(bijvoorbeeld geen betaald werk)*
- ☐ ... met een andere geestelijke gezondheidssituatie
- ☐ *(bijvoorbeeld met een depressie, angststoornis, of zonder geestelijke klachten)*
- ☐ ... met een andere lichamelijke gezondheidssituatie
- ☐ *(bijvoorbeeld een chronische ziekte, lichamelijke beperking, of zonder lichamelijke gezondheidsproblemen)*
- ☐ ... met een andere seksuele oriëntatie
- ☐ *(bijvoorbeeld homoseksueel, biseksueel)*
- ☐ ... met een andere genderoriëntatie
- ☐ *(bijvoorbeeld transgender personen)*
- ☐ ... die geboren zijn buiten Fryslân
- ☐ ... die geboren zijn in een ander land
- ☐ Geen van bovenstaande

V2: In hoeverre denkt u dat er wel of niet sprake is van wrijving tussen de volgende groepen of mensen in Fryslân?

1 = helemaal geen wrijving, 5 = zeer veel wrijving

	1	2	3	4	5	Weet ik niet/geen mening

Ouderen en jongeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mannen en vrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met en zonder hbo/universitair diploma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arme en rijke mensen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met en zonder betaald werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Groepen met verschillende religies	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Groepen met verschillende politieke overtuigingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zieke en gezonde mensen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Heteroseksuele mensen en mensen met een andere geaardheid (homoseksueel/lesbisch/bi-plus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Transgender- en niet-transgender-mensen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen die in Fryslân zijn geboren en mensen die buiten Fryslân zijn geboren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen met een migratieachtergrond en mensen zonder een migratieachtergrond	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V3: U heeft aangegeven dat er wrijving bestaat tussen bepaalde groepen in Fryslân. Vindt u dat dit zou moeten veranderen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

V4: U heeft aangegeven dat u vindt dat de wrijving tussen bepaalde groepen in Fryslân zou moeten veranderen. Wie moet(en) volgens u bijdragen aan deze verandering?

(Meer dan één antwoord mogelijk)

- ☐ Ikzelf
- ☐ De groepen die hier zelf last van hebben
- ☐ Wij met zijn allen

- ☐ Verenigingen, vrijwilligersorganisaties, kerken en burgerinitiatieven
- ☐ Maatschappelijke instituties als scholen, bibliotheken, welzijns- en zorginstellingen
- ☐ Het bedrijfsleven
- ☐ De media
- ☐ De lokale overheid (provincie, gemeenten)
- ☐ De landelijke overheid (regering, Eerste en Tweede Kamer)
- ☐ Anders, namelijk:

V5: U kunt uw antwoord hier toelichten als u wilt.

Intro_minderheidsgroep: De volgende vragen gaan over uw eigen leven. Het gaat erom hoe anderen u zien en behandelen in Fryslân.

V6: Hebt u het gevoel dat anderen vinden dat u bij één of meerdere minderheidsgroepen hoort?

Een minderheidsgroep is kleiner dan de meeste andere groepen in de bevolking en heeft bepaalde gedeelde kenmerken, bijvoorbeeld een religie, een beperking, leeftijd of seksuele oriëntatie.

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Dat zeg ik liever niet

V6a: U gaf aan dat het voelt alsof anderen vinden dat u bij één of meerdere minderheidsgroepen hoort. Welke minderheidsgroep(en) is/zijn dit?

V7: Welke uitspraken zijn op u van toepassing?

(Meer dan één antwoord mogelijk)

- ☐ Ik voel mij gelijkwaardig behandeld in de dagelijkse omgang met anderen.
- ☐ Ik ervaar belemmeringen in het deelnemen aan activiteiten die mensen in mijn omgeving met elkaar ondernemen, omdat ik tot één of meerdere minderheidsgroepen behoor.
- ☐ Ik voel mij onprettig behandeld door anderen omdat ik tot één of meerdere minderheidsgroepen behoor.
- ☐ Ik heb moeite met het beeld dat van mijn minderheidsgroep(en) wordt gegeven in de media.

- ☐ Ik kan goed omgaan met uiteenlopende mensen die niet tot mijn minderheidsgroep(en) behoren.
- ☐ Mensen in mijn omgeving kunnen goed omgaan met mensen die tot minderheidsgroepen behoren.
- ☐ Ik word voldoende betrokken bij het maken van beleid dat mijn minderheidsgroep(en) aangaat.
- ☐ Ik vind dat ik gelijke kansen heb om mee te kunnen doen in de samenleving.
- ☐ Geen van bovenstaande.

V8: U kunt uw antwoord hier toelichten als u wilt.

Intro_leren_omgaan: Deze vraag gaat over veranderingen in het omgaan met verschillen tussen mensen.

V9: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Eens	Helemaal eens	Weet ik niet/geen mening
In <u>Nederland</u> hebben inwoners de afgelopen jaren beter leren omgaan met verschillen tussen mensen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In <u>Fryslân</u> hebben inwoners de afgelopen jaren beter leren omgaan met verschillen tussen mensen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In <u>mijn dorp of wijk</u> hebben inwoners de afgelopen jaren beter leren omgaan met verschillen tussen mensen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐